

บทที่ 4

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องพลวัตทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเรือนไทใหญ่ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยอยู่ 2 ประเด็นคือ ประเด็นที่หนึ่ง เพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะตลอดจนแบบแผนการเปลี่ยนแปลงเรือนไทใหญ่ของชาวไทใหญ่ในพื้นที่อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเด็นที่สอง เพื่ออภิปรายพลวัตและปัจจัยของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดรูปแบบเรือนไทใหญ่ในปัจจุบัน แนวโน้มพลวัตการเปลี่ยนแปลงและดำรงอยู่ของสถาปัตยกรรมเรือนไทใหญ่ในอนาคต โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1 ประเด็นที่หนึ่ง ลักษณะเฉพาะตลอดจนแบบแผนการเปลี่ยนแปลงเรือนไทใหญ่ของชาวไทใหญ่ในพื้นที่อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.1.1 ลักษณะที่พบและความเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาเก็บข้อมูลจากเรือนไทใหญ่ในพื้นที่วิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเรือนพื้นถิ่นไทใหญ่จากรูปแบบดั้งเดิม จากการสังเกตและวิเคราะห์ในขั้นต้นพบว่า มีลักษณะร่วมที่คล้ายคลึงกับเรือนพื้นถิ่นล้านนา เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมหลักของไทใหญ่ในแม่ฮ่องสอน คือ วัฒนธรรมไทยวน ไทเงิน (อรศิริ ปาณินท์, 2557) นอกจากนี้ยังปรับเปลี่ยนรูปแบบของเรือนไปตามลักษณะการใช้งานและความต้องการพื้นที่ใช้สอยของเจ้าเรือน ซึ่งจะเห็นชัดเจนในเรือนที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่หรือมีการต่อเติม แต่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะวัสดุ หรือรูปแบบภายนอก อย่างไรก็ตามยังพบว่าเรือนของชาวไทใหญ่ยังคงมีอัตลักษณ์ร่วมกัน คือยังมีการจัดรูปแบบผังพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทางความเชื่อตามแบบดั้งเดิม ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตและความเชื่อในระบบเดียวกัน อาจมีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งลงมาใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุน หรือสร้างกำแพงคลุมส่วนใต้ถุนเดิมเพื่อเพิ่มประโยชน์การใช้สอยพื้นที่ แต่ยังคงมีระบบการเข้าถึงและลำดับการใช้สอยที่ไม่ต่างจากเดิมมากนัก เป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคม – วัฒนธรรม (Socio – Cultural) ตามแนวคิดของ Rapoport (1969: 9) ที่กล่าวว่าหากวิถีชีวิตยังเป็นบุพกาล ยัง

อยู่ในระบบเครือญาติและชุมชนแบบดั้งเดิม เรือนมักมีระบบของที่ว่าง การใช้สอย และกิจกรรมที่เหมือนกันหมด ซึ่งจากผลการสังเกตและเก็บข้อมูลจะสามารถเห็นได้ว่าเรือนไทใหญ่ดั้งเดิมในพื้นที่อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน นั้นมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิมไม่มากนัก แม้ว่าจะอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมล้านนาซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน การคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะของต้นนี้แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอารยธรรม ฝีมือ ทักษะ และวิวัฒนาการทางศิลปะและสถาปัตยกรรมที่สั่งสมมาช้านาน จนสามารถสร้างวัตถุวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และยังสามารถหลอมรวมวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและแปรเปลี่ยน โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะต้นที่มีคุณค่าและความหมาย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการรักษาอัตลักษณ์และความสามารถในการปรับตัวของคนไทใหญ่เพื่อการอยู่อาศัยในพลวัตที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง (ระวีวรรณ โอพารัตน์มณี และเชาวลิต สัยเจริญ, 2556)

4.2 ประเด็นที่สอง ปัจจัยและพลวัตของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อเรือนไทใหญ่ในปัจจุบัน แนวโน้มพลวัตการเปลี่ยนแปลงและดำรงอยู่ของสถาปัตยกรรมของเรือนไทใหญ่ในอนาคต

4.2.1 ปัจจัยจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเรือน

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ วัสดุ วิธีการก่อสร้าง ผังพื้น ตำแหน่งพื้นที่ใช้สอย และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรือนแล้ว จะพบว่าเรือนไทใหญ่และไทล้านนามีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก หากมองในกรอบแนวคิดของ Friedman, J. (1994) ที่กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อวัฒนธรรมทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน ความคล้ายคลึงที่เกิดขึ้นนี้ น่าจะเป็นเหตุอันเนื่องมาจากการมีวัฒนธรรมชานา อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่พิเศษของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ตลอดจนการมีสังคมเครือญาติและความเชื่อร่วมกัน ชศ สันตสมบัติ (2543) ได้ชี้ให้เห็นว่าสามประเด็นนี้ส่งผลในการกำกับให้วิถีการจัดวางชุมชนวิถีชีวิตหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ทั้งเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครองเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนกัน ร่วมกับปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างชาวไทใหญ่และชาวล้านนาในอดีตที่เอื้อต่อการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างกันมาอย่างยาวนาน การผสมกลมกลืนดังกล่าวมานี้เป็นไปตามแนวคิดแบบ Cultural Pluralism (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2517: 169 – 171) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่ดำเนินไปถึงภาวะที่ก่อให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนที่มารวมเข้าด้วยกัน โดยลดอคติระหว่างกันลงจนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมต่างกันเหล่านี้สามารถอยู่ร่วมกันภายในสังคมเดียวกันอย่างเท่าเทียม แต่เมื่อผ่านกาลเวลาจนถึงปัจจุบัน พบว่ายังมีปัจจัยอื่นๆที่ทำให้

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นของไทยใหญ่นั้นเปลี่ยนแปลงไป จากการทบทวนวรรณกรรมและความรู้ทางสถาปัตยกรรม สังคม และมานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้อง เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมมาโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ จึงพบว่าสามารถแบ่งปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดพลวัตการผสมผสานรูปแบบเรือนพื้นถิ่นไทยใหญ่ - ล้านนาได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. 2544; สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, มล. 2539; สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551) ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1: ตารางอธิบายปัจจัยจากการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ที่ทำให้เกิดพลวัตทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเรือนไทยใหญ่ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เหตุปัจจัย	ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อลักษณะเรือน
<p>สภาพแวดล้อม</p> <p><u>ในอดีต</u></p> <p>- ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปแบบเรือนมากนักเนื่องจากลักษณะสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่ชาวไทใหญ่เลือกตั้งถิ่นฐานจะมีความคล้ายคลึงกันอย่างชัดเจน</p> <p><u>ในปัจจุบัน</u></p> <p>- มีปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรที่หาได้ตามธรรมชาติ ป่าไม้ไม่อุดมสมบูรณ์ ทั้งยังมีกฎหมายควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>- เมื่อมีการชำระคูปองของเรือนตามกาลเวลา วัสดุที่นำมาซ่อมแซมเรือนกลับไม่สามารถหาได้สะดวกเท่าเมื่อก่อน</p> <p>- การตัดผ่านของถนน การเข้ามาของความเจริญ และเทคโนโลยี ระบบ</p>	<p>- มีการนำวัสดุสมัยใหม่มาทดแทนวัสดุธรรมชาติแบบดั้งเดิม เช่นหลังคาตองตึงเปลี่ยนมามุงด้วยสังกะสี กระเบื้องลอนคู่ หรือหลังคามทัลชีท โครงสร้างไม้จริงแบบดั้งเดิมถูกเปลี่ยนเป็นโครงสร้างเหล็ก หรือเสาคอนกรีต ผนังไม้เปลี่ยนมาเป็นผนังก่ออิฐถือปูนหรือยิปซัมบอร์ด ระบบน้ำ – ไฟที่พัฒนาทำให้มีการย้ายห้องน้ำและส่วนซักล้างเข้ามาไว้บนเรือน</p> <p>- รูปแบบการหันทิศทางเรือนเปลี่ยนไปโดยมีการอ้างอิงกับทิศทางของถนนมากกว่าความเชื่อตามแนวทิศแบบดั้งเดิม</p>

เหตุปัจจัย	ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อลักษณะเรือน
<p>สาธารณูปโภคที่พัฒนาทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไป รูปแบบเรือนและพื้นที่ใช้สอยแบบดั้งเดิมจึงไม่ตอบสนองกับวิถีชีวิตแบบใหม่</p>	
<p>เศรษฐกิจ</p> <p><u>ในอดีต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบลักษณะของเรือนไทใหญ่ดั้งเดิมถูกเปลี่ยนไปตามรูปแบบการใช้สอยและอาชีพของเจ้าเรือน <p><u>ในปัจจุบัน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จากสภาพความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ชาวบ้านไม่สามารถมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเองและธรรมชาติได้เหมือนในอดีต - การหาเลี้ยงชีพต้องเปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรรมสู่อาชีพรับจ้าง หรือค้าขาย วัสดุต่างๆต้องซื้อหา แรงงานต้องจ้างด้วยเงิน - ชาวบ้านไม่มีกำลังทรัพย์จึงเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปแบบเรือนทั้งทางตรงและทางอ้อม - ชาวบ้านที่มีกำลังทรัพย์มากพอ กลับเลือกที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบเรือนและวัสดุให้เป็นแบบสมัยใหม่เพื่อความสะดวกสบาย - การเข้ามาของนักท่องเที่ยวและกลุ่มทัวร์ ทำให้เกิดธุรกิจรองรับการท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลจากปัจจัยทางเศรษฐกิจทำให้รูปแบบเรือนไทใหญ่ในอดีตถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเรือนดั้งเดิม เช่น หากเจ้าเรือนมีธุรกิจค้าขายก็จะเพิ่มพื้นที่ค้าขายขึ้นมาด้วยการต่อหลังคาด้านข้างเรือนให้เป็นพื้นที่ขายของ หรือหากเจ้าเรือนประกอบอาชีพนายช่าง ที่ต้องเลี้ยงช้างสำหรับชกกล้ำชุงก็จะยกพื้นเรือนให้สูงกว่าปกติจนอยู่ในระดับที่ขึ้นหลังช้างได้ เป็นต้น - ในปัจจุบันเมื่อขาดกำลังทรัพย์ในการซ่อมแซมจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเรือน เช่น ตัดทอนให้เล็กลง ปรับเปลี่ยนรูปแบบหลังคา หรือเปลี่ยนวัสดุที่ราคาถูก ทนทาน ง่าย สะดวกในการซ่อมแซม - ขายเรือนและรื้อถอนเรือนที่ผู้ฟังไม่สามารถซ่อมแซมได้ให้กับพ่อค้าที่รับซื้อไม้เรือนเก่า - ชาวบ้านที่มีกำลังทรัพย์ก็เลือกที่จะปรับเปลี่ยนเรือนให้เป็นสมัยนิยม

เหตุปัจจัย	ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อลักษณะเรือน
<p>สังคม</p> <p><u>ในอดีต</u></p> <p>- ปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบเรือนไทใหญ่จะมาจากการหิบบิ๊มเอารูปแบบและองค์ประกอบจากวัฒนธรรมข้างเคียงมาใช้อย่างกลมกลืนรวมถึงการผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม</p> <p><u>ในปัจจุบัน</u></p> <p>- กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การคุณค่าและความงามดั้งเดิมของเรือนไทใหญ่พื้นถิ่นถูกมองข้ามโดยคนรุ่นใหม่</p> <p>- ความต้องการพื้นที่ใช้สอยบนเรือนเพื่อตอบสนองกิจกรรมที่เพิ่มมากขึ้นทำให้พื้นที่ใช้สอยแบบดั้งเดิมต้องเปลี่ยนไป</p> <p>- ความจำเป็นในการประกอบอาชีพที่ทำให้คนท้องถิ่นต้องอพยพเข้าไปทำงานในเมือง ทำให้การความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติลดลง จึงพบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะถูกทิ้งให้อยู่กับเรือนเพียงลำพัง</p>	<p>- รูปแบบของเรือนเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมมากขึ้น จากการเก็บข้อมูลพบว่าเรือนของเจ้าช้างที่ปลูกสร้างในช่วงรัชกาลที่ 5 จะมีลักษณะร่วมของเรือนแบบตะวันตกในขณะที่ยังคงรูปแบบเรือนไทใหญ่ดั้งเดิมเอาไว้</p> <p>- เรือนไทใหญ่ปัจจุบันรับรูปแบบเรือนตะวันตกโดยนิยมต่อเติมใต้ถุนเรือนเป็นพื้นที่ใช้สอย หรือปลูกเรือนราบไปกับพื้นดิน ไม่ยกพื้น ผนังและรูปทรงของหลังคาเปลี่ยนแปลงไป</p> <p>- องค์ประกอบดั้งเดิมบางอย่างสูญหายไป เช่น เชน้ำหรือร้านน้ำที่มีไว้เพื่อวางหมอน้ำสำหรับแขกหายไปจากเรือนส่วนใหญ่</p> <p>- เรือนที่มีผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยวจะพบว่า เรือนลุ่มทรุดโทรมเพราะขาดการดูแลซ่อมแซม</p>
<p>วัฒนธรรม</p> <p><u>ในอดีต</u></p> <p>- เรือนดั้งเดิมของชาวไทใหญ่ในพื้นที่อำเภอขุนยวมมีการผสมผสานหิบบิ๊มรูปแบบพื้นที่ใช้สอย และลักษณะทางสถาปัตยกรรมบางอย่างจากเรือน</p>	<p>- รูปแบบเรือนไทใหญ่ในพื้นที่ขุนยวมจะมีการหิบบิ๊มเอารูปแบบเรือนประเพณีล้านนาผสมผสานกับรูปแบบเรือนไทใหญ่ดั้งเดิม อาทิเช่น รูปแบบหลังคาเรือนที่ผสมผสานหลังคาจั่วแบบกาแล ลักษณะ</p>

เหตุปัจจัย	ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อลักษณะเรือน
<p>ประเพณีล้านนาตั้งแต่อดีตจนเกิดความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น</p> <p><u>ในปัจจุบัน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เหตุผลทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้ ขาดการสืบทอดทางภูมิปัญญา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมบางอย่างสูญหายใน ขณะที่บางอย่างถูกปรับให้เหมาะกับยุค สมัยและความสะดวก - ความเจริญของเทคโนโลยีการก่อสร้าง ส่งผลให้ภูมิปัญญาสถาปัตย์ถิ่นถูก ทดแทนด้วยความรู้ทางเทคนิคที่ใช้ได้ กับวัสดุสมัยใหม่ โครงสร้างแบบ ประเพณีที่ไม่ตอบรับกับวัสดุจึงต้อง เปลี่ยนแปลงไป 	<p>ช่องเปิดที่เป็นฝาไหลแบบเรือนล้านนา เป็นต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัจจุบันประเพณีและความเชื่อในเรือนถูก ลดความสำคัญ การวางตำแหน่งเสาเอก – เชิงพะลา – ทิศทางหัวนอนไม่สัมพันธ์กับ ความเชื่อดั้งเดิม แต่เปลี่ยนไปตามความ สะดวก หรือสภาพแวดล้อมโดยรอบ - คนรุ่นใหม่ไม่รู้จกองค์ประกอบเรือนแบบ ไทใหญ่ทำให้องค์ประกอบของเรือนแบบ ดั้งเดิมสูญหายไป เช่น ฝาดันลมถูก เปลี่ยนไปเป็นผนังธรรมดา มีฝ้าปิดหลังคา หรือเชิงพะลาที่ถูกตัดออกไปแล้วใช้คู่มือใส่ พระแทน - รูปทรงของหลังคาและการวางโครงสร้าง ถูกเปลี่ยนแปลงเนื่องด้วยข้อจำกัดของวัสดุ สมัยใหม่ที่ใช้ทดแทน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

4.2.2 พลวัตสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเรือนไทใหญ่ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อมองย้อนไปถึงพลวัตสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเรือนไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาในแอ่งวัฒนธรรมล้านนาตั้งแต่เริ่มตั้งถิ่นฐานจวบจนปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเรือนไทใหญ่นั้นมีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะไปตามลำดับ จากรูปลักษณะเรือนไทใหญ่ที่มีคู่มน หลังคาปีกนกมุงตองตึงแบบดั้งเดิม มีการผสมผสานรูปลักษณะและองค์ประกอบเรือนแบบล้านนา ปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอย ต่อเติมตามการใช้งานแบบร้านค้า ผสมผสานรูปแบบเรือนแบบโคโลเนียล ปรับปรุงวัสดุโครงสร้าง วัสดุคุมตามเทคโนโลยี และทักษะของช่างที่เปลี่ยนไป ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการใช้สอยในเรือน ต่อเติมห้องน้ำในเรือนเพื่อความสะดวกสบาย จนกระทั่งกลายเป็นเรือนไทใหญ่แบบประยุกต์ที่มีการผสมผสานรูปแบบเรือนสมัยใหม่เข้ามาในเรือนอย่างในปัจจุบัน เหล่านี้เรียกว่ากระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) คือการเปิดรับรูปแบบวัฒนธรรมล้านนาเข้ามาแทรกปนกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อรูปแบบเรือนพักอาศัย แต่ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางภายนอกอย่างไรก็ตาม กลับพบว่ารูปแบบการจัดวางพื้นที่ใช้สอย และผังเรือนยังคงเป็นระบบ หน้าเรือน กลางเรือนและในเรือนเหมือนดั้งเดิม รูปแบบความเชื่อทางศาสนา ตำแหน่งเสาเอกและเชิงพะลา ยังคงอยู่เหนือพื้นที่เดินหรือข้ามแยกทางทิศตะวันออกของเรือน ตำแหน่งการจัดวางพื้นที่ใช้สอยของสมาชิกในเรือนยังคงคล้ายคลึงกับที่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ได้ว่าเป็น ทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชนชาวไทใหญ่ที่แสดงออกผ่านทางรูปแบบสถาปัตยกรรม ดังที่ อมรา พงศาพิชญ์ (อ้างถึงในวีระ อินพันทัง 2552: 185) อธิบายเอาไว้ว่า มนุษย์เรามีความต้องการสืบทอดเผ่าพันธุ์ และมีสำนึกเกี่ยวกับโคตรเหง้าของเผ่าพันธุ์ตน การธำรงชาติพันธุ์เดิมของตนจึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในมนุษย์ชาติทุกกลุ่มทุกชาติพันธุ์ ขณะเดียวกัน การที่รัฐชาติมีนโยบายที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของชาติตนนั้น สมาชิกของรัฐชาติที่มีโคตรเหง้าแตกต่างจากรัฐชาติจึงพยายามผสมผสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์เดิมกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของรัฐ กระบวนการนี้เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในประเทศไทย ผลลัพธ์คือ ทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (double ethnicity) การแสดงออกถึงทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านทางรูปแบบสถาปัตยกรรมเช่นนี้ ยังถูกกล่าวถึงโดย วีระ อินพันทัง(2552: 189) ที่พบว่าเรือนลาวโซ่งทรงไทยที่มีรูปลักษณะภายนอกที่แสดงให้เห็นว่าเป็นที่อยู่อาศัยของคนไทยนั้น แท้จริงห่อหุ้มพื้นที่ภายในตามแบบแผนลาวโซ่งไว้โดยสมบูรณ์ หมายความว่า มีทั้งลักษณะไทยและลักษณะของลาวโซ่งผสมผสานอยู่ด้วยกันหรืออีกนัยหนึ่ง คือ ทวิลักษณ์ของชนชาวลาวโซ่งที่แสดงออกผ่านสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยนั่นเอง

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ปัจจัยทั้งภายนอกและภายในนานาประการส่งผลให้เกิดพลวัตที่ทำให้รูปแบบเรือนไทใหญ่ต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่กลุ่มชนชาติพันธุ์ไทใหญ่ยังคงรักษาอัตลักษณ์และความเชื่อที่เป็นแก่นของกลุ่มตนซึ่งเป็นวัฒนธรรมรองไว้ได้อย่าง

เหนียวแน่น ขณะเดียวกันก็มีการปรับตัวหิบบิซึมเอาวัฒนธรรมหลักมาผสมผสานได้อย่างกลมกลืนจนเกิดเป็นลักษณะทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน แม้จะยังไม่ชัดเจนมากนักเพราะปัจจุบันยังสามารถอนุรักษ์เรือนแบบดั้งเดิมไว้ได้ แต่ปัจจัยต่างๆ พลวัต และกาลเวลาจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเรือนไทใหญ่ต่อไปในอนาคต สิ่งสำคัญที่สุดคือการตระหนักรู้ถึงคุณค่าและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน รวมถึงการเข้าใจในรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิมแล้วนำมาผสมผสานเข้ากับสิ่งใหม่ๆ ที่เลือกรับเข้ามา สิ่งเหล่านี้สะท้อนผ่านวิถีชีวิตและส่งผลกระทบต่อรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นไทใหญ่ได้อย่างชัดเจน

4.3 ข้อจำกัดของงานวิจัย

ระหว่างการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทใหญ่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบข้อจำกัดของงานวิจัยหลายข้อด้วยกัน ซึ่งจะขอกล่าวถึงเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาต่อไป

เอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ไทใหญ่ยังขาดแคลน โดยเฉพาะงานศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นไทใหญ่ ที่พบว่ามีเพียงงานวิจัยศึกษารูปแบบเรือนไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นส่วนใหญ่ และมีการอ้างอิงถึงรูปแบบเรือนไทใหญ่ดั้งเดิมน้อย มีเพียง 1 – 2 งานวิจัยที่ได้กล่าวถึงไว้อย่างชัดเจน ทำให้การทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบลักษณะเรือนไทใหญ่ดั้งเดิมค่อนข้างสับสนและไม่ครบถ้วนในเบื้องต้น เช่นเดียวกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นล้านนา ที่มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์และรูปแบบประเพณีของท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ทำให้การใช้สอย รูปแบบพื้นที่ใช้สอย และความเชื่อเกี่ยวกับเรือนค่อนข้างแตกต่างกัน ยากที่จะหิบบิขมากล่าวถึงว่าเรือนพื้นถิ่นแบบไหนคือตัวแทนของเรือนล้านนาอย่างแท้จริง แต่เมื่อได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจึงสามารถแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสม

พื้นที่วิจัยที่เลือกเป็นกรณีศึกษาค่อนข้างห่างไกล แม้มีทางสัญจรที่สะดวกแต่ค่อนข้างใช้เวลาในการเดินทาง ทำให้การเก็บข้อมูลงานวิจัยต้องใช้เวลาหลายวัน การติดต่อขอข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญค่อนข้างลำบาก เนื่องจากในช่วงที่เก็บข้อมูลการส่งเอกสารข้อมูลเป็นไปได้อย่างจำกัด การขอเอกสารกับหน่วยงานต่างๆ ต้องไปยื่นและรอรับข้อมูลด้วยตนเอง การไม่มีการเตรียมงานที่ีอาจทำให้แผนงานล่าช้ากว่ากำหนด จึงควรมีการวางแผนและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เหมาะสมไว้ตั้งแต่เนิ่นๆ

ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในงานวิจัยเป็นอีกปัญหาที่ผู้วิจัยประสบ การลงพื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูลจำเป็นต้องมีเงินทุนในการใช้จ่ายค่าเดินทาง ค่าอาหาร ที่พัก และค่าตอบแทนผู้ช่วยวิจัย การแก้ปัญหา

ด้วยการขออนุสนับสนุนงานวิจัยจากหน่วยงานต่างๆเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

ความไม่ต่อเนื่องในการทำงานของผู้วิจัย ทำให้ขั้นตอนการประมวลผล สังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลค่อนข้างล่าช้า ส่งผลให้งานวิจัยเสร็จเร็วกว่าเวลาที่กำหนดไปมากพอสมควร การทำงานวิจัยควรวางแผนขั้นตอนการทำงานให้ต่อเนื่องไม่ขาดตอน เพื่อลดปัญหาการตกหล่นหรือขาดหายของข้อมูลที่เกิดขึ้นได้

4.4 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทใหญ่ในครั้งนี้ ได้เลือกศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่อาศัยอยู่เฉพาะทางภาคเหนือตอนบนเท่านั้น โดยเจาะจงศึกษาเฉพาะบางหมู่บ้านที่ทำการคัดเลือกมาแล้วตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ เนื่องจากถูกจำกัดด้วยระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการลงภาคสนาม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นผลสรุปของชาวไทใหญ่กลุ่มย่อยในพื้นที่กรณีศึกษาเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าหากมีการศึกษาชาวไทใหญ่ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่ต่างไป แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นไปที่พลวัตการเปลี่ยนแปลงของสถาปัตยกรรมไทใหญ่แบบดั้งเดิมเป็นหลัก เนื่องมาจากต้องการหาลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมไทใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยอิทธิพลของปัจจัยต่างๆตามกาลเวลา เมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีความสนใจศึกษาเรือนไทใหญ่แบบดั้งเดิมค่อนข้างมาก แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยกลับพบว่าในเรือนไทใหญ่แบบอื่นๆ เช่น เรือนประยุกต์หรือต่อเติม และเรือนแบบสมัยใหม่ ก็มีความน่าสนใจอยู่ไม่น้อย เนื่องจากพบว่าบนเรือนเหล่านี้ยังคงรักษาคติความเชื่อและการวางผังแบบไทใหญ่ โดยเฉพาะเรือนสมัยใหม่ที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น จากการพัฒนาทางเทคโนโลยีการก่อสร้าง ทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง ความต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยและรูปแบบเรือนตามสมัยนิยม การศึกษาเกี่ยวกับการเลือกรับรูปแบบเรือนสมัยใหม่ ปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอย และองค์ประกอบต่างๆของเรือนตามสมัยนิยม โดยยังคงลักษณะเฉพาะของเรือนพักอาศัยแบบไทใหญ่อย่างกลมกลืนในกระแสโลกาภิวัตน์ก็เป็นอีกหนึ่งกรณีตัวอย่างที่น่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

แผนผังกระบวนการวิจัย

